

Verdriet is er zichtbaar, maar **schoonheid en liefde** overheersen

Een begraafplaats is een plaats van verdriet maar vooral ook vol uitingen van liefde en rijke levens. De Noorderbegraafplaats in Leeuwarden is een bezoek waard - voor de rust, de flora, de uiterst bonte variatie aan grafcultuur, overpeinzingen op de met uitgestanste patronen bezaaide zitjes of een drankje-met-gesprek in het theehuis.   Ria Kraa

Stigt deze op of is het motorcontrole aan de grond? Tineke Dijkstra denkt het eerste maar geeft direct toe: veel weet ze er niet van. Linda Grims is zekerder van haar zaak: dit geluid komt van een F-16 die de lucht in gaat. „Motoren controleren is meestal tussen negen en tien uur 's morgens.” Wat het ook is, de herrie maakt een gesprek buiten op het terras even onmogelijk.

Binnen in het theehuis op de Noorderbegraafplaats in Leeuwarden is het gerieflijk stil. De open-slaande houten deuren staan nog wel wijd open, maar er is een tweede set van glas en die houdt het lawaai goed tegen. Kaarsjes, boekjes en schilderijen maken een gezellige ruimte van het voormalige baarhuisje annex opslagplaats. In 2011 werd het geopend - tot die tijd fungeerde de aula als tijdelijk theehuis.

Een stichting beheert het onderkomen en een ploeg vrijwilligers vormt de bezetting. Ze houden het gezellig, serveren koffie, thee of fris met wat lekkers erbij en bieden vooral een luisterend oor. Niet overbodig op een begraafplaats met zo'n 21.000 graven en urnen, die door duizenden mensen per jaar bezocht wordt.

Maar toch is het theehuis nog een pietsje te onbekend naar de zin van de twee vrijwilligers van deze middag. Het gebouwje ligt weliswaar pal naast de ingang en er zijn een paar borden die wijzen op de openingstijden, er staan bloemetjes op de tafels buiten, er branden kaarsjes binnen - maar de ingang ligt verborgen aan de achterkant, je moet wel echt even kijken om het te zien. Wie in gedachten verzonken de begraafplaats op en afloopt - en wie doet dat niet op zo'n plaats - mist het misschien toch.

Maar ze zitten er allebei grág. Linda las erover in *De Stiensier*, Tineke belandde er via welzijnsorganisatie Wellzo toen ze vrijwilligerswerk zocht. „Ik kende deze begraafplaats

De een met vers en groot verdriet, de ander met een filosofisch verhaal over de vraag of er leven is na de dood

helemaal niet maar ik vond het direct toen ik hier binnenstapte leuk.” De ruimte spreekt hen aan en de doelstelling: dat mensen die een graf komen bezoeken even kunnen schuilen bij slecht weer, even kunnen rusten en wat gebruiken, en vooral een luisterend oor vinden.

Vaak zijn het dezelfde, vaak zijn het ouderen - maar iedere bezoeker heeft zijn eigen verhaal, en dat zijn soms prachtige levensverhalen. Ze hebben even een uitlaatklep - iets wat mensen soms helemaal kwijt zijn na het verlies van hun dierbaarste. „Dan zie je hoe groot dat verlies is en hoe eenzaam mensen zich dan voelen. Dat ze alles proberen om hun leven weer op te pakken en hoe moeilijk dat is. Dan is het fijn dat ze hier even terechtkunnen. En voor mij betekent het ook veel. Bijvoorbeeld dat ik meer waardeer wat ik heb.” Vaak is het verdriet helemaal niet zo vers en komt ook iemand van ver een graf bezoeken van iemand die al jaren geleden overleden is. „Maar ook dan is het opvallend met hoeveel liefde mensen over zo iemand praten. Hele levensverhalen komen voorbij. Bijzonder vind ik dat.”

Bij asbusbijzettingen fungeert het theehuis soms als rustmoment na de bijzetting, voor koffie na begrafenissen is de ruimte in de meeste gevallen te klein.

Linda doet het vrijwilligerswerk nu haast een jaar en Tineke kwam er in april ook bij, dit is de tweede keer

dat ze samen staan ingeroosterd. Als er niemand komt, is het dus geen ramp. „Dan leren wij elkaar ook wat beter kennen.” Maar meestal is er wel aanloop; behalve de terrastafels buiten is er binnen ruimte voor veertien mensen. Er hangen schilderingen van Dirk Beintema, altijd verse bloemen van Blomke fan Romke - en zo is het altijd gegaan. Ook bij de verbouw stelden gemeente, aannemer en allerlei andere partijen mensen, kennis en materieel beschikbaar.

Bonte variatie

Betere plek kan eigenlijk niet, zegt vrijwilligerscoördinator Anny van der Veen. In eerste instantie lijkt het donker en somber en ietwat onzichtbaar met de ingang aan de achterkant, „maar de ingang aan de voorkant is ook geen optie. Het gebouwje is een gemeentelijk monument en bovendien zit je niet lekker op een terras of met open deuren als er een begrafenistoet pal voor je langs komt.” Ook zij geniet van de bonte variatie aan mensen en gesprekken. De een met vers en groot verdriet, de ander met een filosofisch verhaal over de vraag of er leven is na de dood, weer op te pakken met humor. „Je kunt zomaar hebben dat er iemand met een vegertje binnenstapt die zegt: ik heb m'n vrouw even afgepoetst.”

De Noorderbegraafplaats werd in 1919 geopend en is sindsdien drie keer verbouwd. Daardoor is onder

De woorden liefde, liefdevol, lieveling en lief komen zonder meer het meest voor

Het is een prachtige plek voor een wandeling of een tijdje zitten op een van de vele bankjes

meer de hoofdingang een stuk in oostelijke richting opgeschoven en kwam er naast de eerste centrale middenlaan een nieuwe. Die voert naar de aula die een paar jaar geleden grondig is gerestaureerd door Borren Staalenhoef Architecten BV uit Leeuwarden. Het bleef een rechthoekig gebouwje met plat dak maar het karakter ervan veranderde grondig: van sober en gesloten naar kleurrijk en transparant. Voor- en achterzijde zijn geheel van glas, zodat je vanaf de entree er dwars doorheen kijkt. De zijwanden zijn ook bekleed met glas, maar daar zijn het gekleurde stroken. Het gebouw won de publieksprijs van de Vredeman de Vriesprijs in 2010.

Het maakt de begraafplaats nog een stukje vrolijker en lichter - en het grote park is van zichzelf ook al niet zo somber. Het is een prachtige plek voor een wandeling of een tijdje zitten op een van de vele bankjes. 'Even stilstaan bij het doorgaan van de tijd', zoals Jan Boerstol dichtte. De collectie bomen, struiken en planten is prachtig en wordt voortdurend onderhouden. Het geluid van bladblazers en heggenscharen is soms niet van de lucht - maar dit is dan ook een stadsbegraving, voetballers en tennissers zijn ook vaste burens die zich niet inhouden bij een spannende wedstrijd. Maar meestal is het er toch heel stil, zegt Tineke.

Het is soms confronterend te zien hoeveel leed hier is beleefd: de kin-

dergrafes, de teksten op grafstenen soms vol wanhopige woorden als 'onbegrijpelijk' en 'onvoorstelbaar', maar vaak krachtig kenmerkend ('ride on' of 'DAF trucker forever') en meestal vol innige verbondenheid. De woorden liefde, liefdevol, lieveling en lief zijn zonder meer de meest voorkomende woorden op de stenen. Vaak zijn er plaatjes bij gegraveerd die de overledene in één gebaar tekenen. Een schilderspalet, een bootje, timmergereedschap, een bril, een muziekbalk, een gitaar, biddende handen, een kruis. Vaker wel dan niet ontlokt het een glimlach.

Mooi is ook de ontwikkeling van de tijd te zien: de streng in rijen staande vakken en paden op het oudste gedeelte, een carré met diagonalen in een nieuwer stuk, in een nieuwe hoek een islamitische hoek waar overledenen kunnen worden begraven in een lijn die richting Mekka loopt, en achterin de boogvormige rijen met gedenkplaatsen voor urnen, met een strooiveld ertussen. Heel informeel zijn de heuvels achterin, waar bloemen en struiken welig tieren en waar slingerpaden voeren langs her en der een graf: dit deel benadert een beetje een natuurbegraving. En natuurlijk zijn er erebegravingen - met nog net leesbaar want al een beetje verregaand, ontroerende gedichten van scholieren die er in mei een herdenking hielden.

 Wykein bezoekt deze zomer plaatsen in Fryslân die buiten de top tien vielen van de manifestatie It moaiste fan Fryslân, maar die wel op de lijst van bij jury en publiek honderd favoriete objecten of plekken belandden.

 Stemmen op hét ikoon van Fryslân - uw favoriet uit de top tien - kan nog steeds op www.itmoaistefan.fr1 De Waterpoort in Sneek scoort op dit moment het hoogst met bijna 30 procent van de stemmen